

15lat Euroregionu

Próbując podsumować 15 lat współpracy w formule Euroregionu Glacensis, nie można pominąć obiektywnych zewnętrznych czynników mających wpływ na rozwój transgranicznych kontaktów. Obecnie realizowany Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013 po raz pierwszy uwzględnił na etapie wdrażania obiektywne kryteria przy podziale środków finansowych na poszczególne granice. Dzięki takiemu rozwiązaniu możemy mówić o ponad trzykrotnym wzroście kontaktów i inicjatyw na terenie obszaru współpracy.

Aktywność samorządów pogranicza oraz wieloletnie kontakty partnerskie pozwoliły zrealizować szereg wspólnych, realizowanych w oparciu o zasadę lead partnera projektów, dzięki którym funkcjonowanie na oddalonych od wielkomiejskich ośrodków terenach jest bardziej przyjazne mieszkańcom pogranicza i przyczynia się do wzrostu konkurencyjności tych peryferyjnych obszarów.

Górzysty obszar stwarza barierę komunikacyjną. Przez piętnaście lat, przede wszystkim dzięki wstąpieniu obu państw do tzw. obszaru Schengen, zamiast przez 6 drogowych przejść granicznych granicę samochodem możemy przekroczyć w 14 miejscach.

Współpraca jednak nie jest efektywna bez zaangażowania się ludzi. Wzrost aktywności sprzyja bliższemu poznaniu się, zrozumieniu różnic w podejściu do realizacji działań, zanikowi stereotypów i bariery językowej. Podejmowane przez nas próby zidentyfikowania istniejących porozumień partnerskich na obecnym etapie rozwoju kończą się fiaskiem. Ten fakt jednak nas nie martwi.

Wieloletnie działania właśnie to miały na celu, by współpraca miała charakter całkowicie oddolny. Współpraca samorządów, instytucji kulturalnych, oświatowych, klubów sportowych, stowarzyszeń czy sołectw ma dzisiaj bardzo dynamiczny charakter, co bardzo cieszy.

Ostatnie pięciolecie to najlepszy okres w naszych wzajemnych kontaktach. Wciąż jednak bardzo wiele jeszcze jest do zrobienia. Jest to wynikiem kilkunastu lat zaniedbań, z którymi długo jeszcze będziemy się zmagać. Wierzmy, że planowane poszerzenie formuły współpracy w najbliższym okresie, oraz otwarcie się na nowych Partnerów we współpracy, pozwoli skuteczniej wpływać na rozwój pogranicza.

Dawniej przejście
Złoty Stok - Biła Voda

Otwarcie drogi
Biła Voda - Złoty Stok

Dawniej przejście
graniczne w Łącznej

CHARAKTERYSTYKA EUROREGIONU GLACENSIS

Powstanie i obszar

Euroregion Glacensis jest jednym z szesnastu funkcjonujących na granicach Polski euroregionów i jednym z pięciu na pograniczu polsko-czeskim. Współpraca transgraniczna w regionie Sudetów Środkowych i Wschodnich ma wieloletnią tradycję. Ważne impulsy współpracy pojawiły się na przełomie lat 80. i 90. w związku z przemianami demokratycznymi jakie miały miejsce w tym okresie w Polsce i w Republice Czeskiej. Potwierdzeniem tych przemian było m.in. nawiązanie przyjaznej współpracy pomiędzy samorządami miast i gmin przygranicznych oraz inicjatywa publikowania (od 1989 r.) przez Wydawnictwo Ziemia Kłodzka i Solidarność Polsko-Czesko-Słowacką ponadgranicznego miesięcznika „Ziemia Kłodzka - Od Kladského pomezí - Glatzer Bergland” i coroczna organizacja (od 1990 r.) Polsko-Czeskich Dni Kultury Chrześcijańskiej.

Konferencja inicjująca stałą współpracę transgraniczną odbyła się 17-18 maja 1991 roku w Nachodzie z udziałem około 150 przedstawicieli przygranicznej społeczności czeskiej i polskiej. W dniu 18 września 1992 roku w Wałbrzychu 21 przedstawicieli społeczności lokalnych z województwa wałbrzyskiego i opolskiego oraz z północno-wschodnich Czech podpisało umowę p.n. „Porozumienie o ponadgranicznej współpracy wzajemnej oraz o utworzeniu Ponadgranicznego Związku Miast i Gmin Czechy-Polska”. W zawartym dokumencie za główny cel uznano koordynację wysiłków na rzecz rozwoju gospodarczego, kulturalnego i społecznego oraz wspólne rozwiązywanie problemów ekologicznych występujących na obszarze przygranicznym. Podobne podejście i dążenie do współpracy transgranicznej można było zaobserwować w latach 1993-1994 w części „rdzennej” regionu Sudeckiego. Współpraca gmin pogranicza polsko-czeskiego Ziemi Kłodzkiej przybrała formę współdziałania w ramach powołanego formalnie na konferencji roboczej w Nowej Rudzie 29 marca 1994 roku **Stałego Regionu Współpracy Polsko-Czeskiej**.

Do 1994 roku przedstawiciele samorządów lokalnych akcentowali swoje odmienne podejście niż w typowych procesach „euroregionalizacji” współpracy transgranicznej, która miała polegać, ich zdaniem, na specyfikacji dziedzin i form współpracy przygranicznej

z jednoczesnym określeniem ich realizatorów oraz terminów wykonania, z pominięciem zbędnej instytucjonalizacji, czyli tworzenia struktur euroregionu. Od 1994 roku w kręgach samorządowych strony czeskiej i polskiej zmieniono poglądy na formę współpracy i zaczęto rozważać potrzebę utworzenia Euroregionu pod nazwą „Glacensis”. Proponowana nazwa ma historyczny rodowód i wywodzi się ze średniowiecznego łacińskiego określenia Kotliny Kłodzkiej. Została ona uznana za właściwą dla przyszłego związku ponadgranicznego jednostek samorządowych. W dniu 9 lutego 1994 roku powstało Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej, które zaczęło popierać ideę samorządu terytorialnego dotyczącą współpracy przygranicznej oraz eksponować zbieżne problemy gospodarcze gmin, lansując tezę obrony wspólnych interesów założycieli stowarzyszenia, a więc samorządów lokalnych.

W dniu 30 maja 1994 roku Sejmik Samorządowy Województwa Wałbrzyskiego podjął uchwałę o rozpoczęciu procedury tworzenia Euroregionu Glacensis. W dniu 16 stycznia 1996 roku w czeskim Rychnovie nad Kněžnou siedmiu starostów czeskich samorządów lokalnych (z Náchodu, Rychnova, Šumperka, Ústí nad Orlicí, Trutnova, Orlické Záhoří, Polic nad Metují) oraz Prezydent Hradec Králové podpisali umowę o utworzeniu Regionalnego Stowarzyszenia do Spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej, które od 9 marca 1998 r. funkcjonuje jako stowarzyszenie miast i gmin „Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis”. W dniu 5 grudnia 1996 roku w Hradec Králové podpisano Umowę Ramową między Stowarzyszeniem Gmin Ziemi Kłodzkiej i Regionalnym Stowarzyszeniem do Spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej o utworzeniu euroregionu pod nazwą Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej - „Euroregion Glacensis”. W ujęciu chronologicznym był to ósmy na granicach Polski i drugi na pograniczu czesko-polskim obszar współpracy transgranicznej. Wcześniej powstały euroregiony: Nysa, Karpacki, Sprewa-Nysa-Bóbr, Pro Europa Viadrina, Tatry, Bug i Pomerania

W dniu 17 marca 2000 roku w Długopolu Dolnym z inicjatywy Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkiej utworzono Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Glacensis, które zostało zarejestrowane przez Sąd Okręgowy w Świdnicy jako nowy polski partner w Euroregionie. Powołanie nowego Stowarzyszenia było spowodowane koniecznością wzajemnego dostosowania struktur euroregionalnych po obu stronach

Projekt Zderzenia
Międzyzlesie - Kraliki

Adventure racing

Posiedzenie Euroregionalnego
Komitetu Sterującego

Spotkanie robocze

granicy (powołano organizację, która ukierunkowała swoją działalność wyłącznie na współpracę przygraniczną). Jednocześnie stało się możliwe otwarcie Euroregionu Glacensis dla gmin, które wyraziły wolę przystąpienia do polsko-czeskiej współpracy przygranicznej. Ponadto zmiana ta podyktowana była koniecznością stworzenia po polskiej stronie Euroregionu czytelnej struktury dla Funduszu Małych Projektów Programu Phare CBC.

Siedzibą Euroregionu jest Rychnov nad Kněžnou po stronie czeskiej i Kłodzko po stronie polskiej. Obszar Euroregionu liczy około 4900 km² i jest zamieszkiwany przez około milion osób. Jego znaczną część zajmują pasma górskie Sudetów Środkowych i Wschodnich oraz tereny podgórskie. Na obszarze niemal całego Euroregionu występują atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo tereny, sprzyjające rozwojowi turystyki.

Członkowie i organy euroregionu

Zgodnie ze Statutem Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis członkami Euroregionu są polskie gminy należące do Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis oraz czeskie miasta i gminy należące do Stowarzyszenia miast i gmin „Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis”. Członkiem zwyczajnym może być każda gmina. Wola przystąpienia do Stowarzyszenia powinna być wyrażona w drodze uchwały rady gminy. Przyjęcie w poczet członków zwyczajnych następuje na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia Członków Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis. Do stowarzyszenia miast i gmin „Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis” (po stronie czeskiej) mogą przystąpić miasta i gminy po uprzedniej akceptacji właściwej Rady, która jednocześnie musi przyjąć statut stowarzyszenia. Członkami stowarzyszenia mogą zostać również inne osoby prawne pod warunkiem, że na ich członkostwo wyrazi również zgodę właściwy organ statutowy. Aktualnie członkami Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis są 32 gminy polskie z powiatu kłodzkiego, ząbkowickiego, dzierzoniowskiego, strzelińskiego i wałbrzyskiego, oraz powiat kłodzki i ząbkowicki. Po czeskiej stronie członkami są 106 miast i gmin oraz trzy kraje: kralovehradecki, pardubicki i ołomuniecki. W celu realizacji zadań współpracy transgranicznej utworzona została zgodnie ze statutem Euroregionu

Glacensis wielopoziomowa struktura organizacyjna.

Organami Euroregionu są:

- Rada Euroregionu
- Komisja Rewizyjna
- Sekretariat

Najwyższym organem uchwałodawczym Euroregionu jest 6 osobowa Rada, w której skład wchodzi po trzech przedstawicieli z części polskiej i czeskiej. Sposób delegowania przedstawicieli do Rady jest wewnętrzną sprawą krajowych struktur. Statut Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis w §8 określa, że powoływanie reprezentantów Stowarzyszenia do organów Euroregionu Glacensis należy do wyłącznych kompetencji Walnego Zgromadzenia członków.

Posiedzenia Rady są otwarte, o ile Rada nie postanowi inaczej. Rada na swoje posiedzenia może zapraszać z głosem doradczym przedstawicieli urzędów administracji samorządowej, organów stanowiących i kontrolnych jednostek samorządu terytorialnego, rządowej administracji państwowej itp.

W latach 1996 - 2011 członkami Rady byli:

Ryszard Niebieszczański

wójt Gminy Kłodzko (1996 - 1998)

Edward Kondratiuk

burmistrz Szczytnej (1996 - 1998)

Czesław Kręcichwost

burmistrz Kudowy Zdroju (od 1996 r.)

Jan Doskočil

wiceprezydent Hradca Králové (1996 - 1998)

František Bartoš

wicestarosta Rychnova nad Kněžnou i senator Republiki Czeskiej (1996 - 1998)

Marie Vaňková

starosta miasta Police nad Metují (1996 - 1998)

Karel Škarka

starosta miasta Ústí nad Orlicí (1996 - 1998)

Dorota Kawińska-Domurad

burmistrz Kłodzka (1998 - 1999)

Tomasz Korczak

burmistrz Międzylesia (od 1998 r.)

Grzegorz Jung

burmistrz Polanicy Zdroju (1999 - 2002)

Miloslav Chvátíl

starosta miasta Žamberk (1998 - 2002)

Oldřich Vlášek

prezydent Hradca Králové (1998 - 2002), poseł Parlamentu Europejskiego

Czesław Kręcichwost i Jiří Čepelka

Stanisław Longawa i Helmut Dohnálek

W środku Miroslav Kocián - po bokach sekretarze Jaroslav Štefek i Radosław Pietuch

Miroslav Vlášek

Helmut Dohnálek i Jiří Čepelka
na otwarciu przejścia w Mostowicach

Jiří Hanuš
starosta miasta Červený Kostelec (1998 - 2002),
poseł RCZ

Ivan Adamec
starosta miasta Trutnov (2002), poseł RCZ

Józef Marcinków
burmistrz Ząbkowic Śląskich (od 2003 - 2005 r.)

Miroslav Vlasák
starosta miasta Žacléř (2002 - 2004, od 2010)

Miroslav Kocián
starosta Bílé Vody (od 2002 r.)

Jiří Čepelka
starosta Ústí nad Orlicí, poseł RCZ (od 2002 r.)

Zdeněk Filip
starosta Opočna (od 2004 - 2007 r.)

Piotr Kruczkowski
prezydent Wałbrzycha (2005 - 2011)

Oldřich Čtvrtečka
starosta Nachodu (2007 - 2010)

Cz. Kręcichwost i R. Niebieszczański
na spotkaniu w Parlamencie UE

Rada wybiera ze swego grona przewodniczącego na jeden rok. Po upływie kadencji funkcję przewodniczącego obejmuje osoba reprezentująca drugą stronę (zasada rotacji). Przewodniczącymi byli kolejno:

Czesław Kręcichwost
burmistrz Kudowy Zdroju (w 1997 r.)

Jan Doskočil
wiceprezydent Hradca Králové (w 1998 r.)

Dorota Kawińska-Domurad
burmistrz Kłodzka (w 1999 r.)

Grzegorz Jung
burmistrz Polanicy Zdroju (w 1999 r.)

Miloslav Chvátíl
starosta miasta Žamberk (w 2000 r.)

Tomasz Korczak
burmistrz Międzylesia (w 2001 r.)

Jiří Hanuš
starosta miasta Červený Kostelec (w 2002 r.)

Miroslav Vlasák
starosta miasta Žacléř (w 2002 r.)

Czesław Kręcichwost
burmistrz Kudowy Zdroju (w 2003 r.)

Jiří Čepelka
starosta Ústí nad Orlicí (w 2004 r.)

Miroslav Kocián
starosta Bílé Vody (w 2004 r.)

Czesław Kręcichwost
burmistrz Kudowy Zdroju (w 2005 r.)

Zdeněk Filip
starosta Opczna (w 2006 roku)

Jiří Čepelka
Poseł RCZ (w 2006 r.)

Tomasz Korczak

Czesław Kręcichwost
burmistrz Kudowy Zdroju (w 2007 r.)

Miroslav Kocián
starosta Bílé Vody (w 2008 r.)

Oldřich Čtvrtečka
starosta Nachodu (w 2008 r.)

Czesław Kręcichwost
burmistrz Kudowy Zdroju (w 2009 r.)

Miroslav Kocián
starosta Bílé Vody (w 2010 r.)

Czesław Kręcichwost
burmistrz Kudowy Zdroju (w 2011 r.)

Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym Euroregionu. W jej skład wchodzi cztery osoby (po dwie z każdej ze stron) delegowane przez Radę.

Strukturą koordynującą i administracyjno-wykonawczą są działające po obu stronach pogranicza **Sekretariaty Euroregionu**. Funkcję sekretarzy kolejno pełnili:

po stronie polskiej

Julian Golak
(w latach 1996-1998)

Adam Kwas (w 1999 r.)

Radosław Pietuch
(od 2000 r.)

po stronie czeskiej

Radomir Morawiec
(w latach 1996 - lipiec 2000)

Helmut Dohnálek
(w latach 2000 - styczeń 2005)

Jaroslav Štefek (od 2005 r.)

■ ■ ■ ■ ■ **Komisje i grupy** robocze opracowują materiały w formie wniosków i zaleceń, a następnie przedkładają Radzie, która je uchwała i nadzoruje realizację. Grupy powstają lub są rozwiązywane na podstawie uchwał Rady Euroregionu. Grupy robocze działają na zasadach społecznych, a w ich skład wchodzi osoby, których charakter pracy zawodowej pokrywa się z zakresem działalności grupy roboczej. Liczba członków, struktura zawodowa oraz skład osobowy jest wewnętrzną sprawą każdej ze stron Euroregionu. W ramach struktur Euroregionu od 1997 roku działa Komisja badań i edukacji regionalnej. ■ ■ ■ ■ ■

Tabele członków euroregionu znajdują się na stronach 57-59

Podstawy prawne i instytucjonalne

Euroregion jest dobrowolnym związkiem Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis oraz

Sekretarze EG na meczu Czechy - Polska w Pradze 10.10.2009 ze strzelcem jednej z bramek - Jaroslavem Plašilem z Lična

Spotkanie na Śnieżce - B. Tambor, T. Korczak, A. Laszkiewicz, K. Baldy

Mecz towarzyski
Czechy - Polska

Wizyta studyjna
w Euroregionie Bile Karpaty

stowarzyszenia miast i gmin „Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis”, który powstał na podstawie Umowy o utworzeniu czesko-polskiego Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregionu Glacensis.

Euroregion nie ma osobowości prawnej, współpraca jest ukierunkowana na skoordynowanie głównych przedsięwzięć zgodnie z zamierzeniami Euroregionu. Jego organy działają w oparciu o normy prawne swoich państw.

Euroregion działa na obszarze powiatów przygranicznych Republiki Czeskiej oraz na obszarze Dolnego Śląska Rzeczypospolitej Polskiej.

Podstawę prawną działalności Euroregionu stanowią:

- Umowa Ramowa o utworzeniu Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej podpisana w dniu 5 grudnia 1996 roku w Hradec Králové
- Statut Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej
- Statut Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis, uchwalony w dniu 17 marca 2000 roku w Długopolu Dolnym
- Statut Stowarzyszenia Miast i Gmin Euroregionu Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregion Glacensis, uchwalony 18 lutego 2000 roku.

Zasady funkcjonowania i finansowania

Zbiór podstawowych zasad, na których opiera się działalność Euroregionu Glacensis oraz praca wszystkich jego organów i struktur wspomagających ma charakter uniwersalny. Tworzy bowiem ramy współpracy ponadgranicznej nie tylko w polskich euroregionach. Zbiór ten tworzą przede wszystkim następujące zasady:

- partnerstwa (równoprawności i rów-norzędności) stron
- pomocniczości (subsydialności),
- solidarności
- tworzenia koncepcji bądź strategii rozwoju transgranicznego
- dobrego sąsiedztwa mieszkańców pogranicza

- zachowania tożsamości (narodowej, państwowej, regionalnej i lokalnej),
- dobrowolności współpracy
- parytetu i rotacji
- pragmatyzmu
- przyjaźni i zaufania
- konsensusu
- apolityczności w działalności wew-nętrznych struktur Euroregionu.

Szczególne znaczenie w praktyce współpracy transgranicznej mają zasady:

- **partnerstwa**, zwłaszcza partnerstwa poziomego, tj. między partnerami po obu stronach granicy; ten rodzaj partnerstwa opiera się na parytecie stron niezależnie od wielkości kraju w sensie przestrzennym, gospodarczym czy demograficznym. Dla rozwinięcia tego rodzaju partnerstwa należy pokonać szereg przeszkód wynikających z różnic w dziedzinie administracji, kompetencji i źródeł finansowania;
- **pomocniczości**, rozumianej bardzo szeroko jako pomoc instytucji i organizacji międzynarodowych oraz centralnych i krajowych w osiągnięciu celów współpracy transgranicznej realizowanych przez regionalne i lokalne społeczności;
- **solidarności** obszarów transgranicznych, wprowadzonej do najnowszej wersji Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych przez przedstawiciela Polski w Stowarzyszeniu Europejskich Regionów Granicznych (SERG);
- **parytetu** w głosowaniach i dążenia do symetrii; zasada ta polega na tym, że we wszystkich organach każda ze stron dysponuje taką samą ilością miejsc (głosów) i takim samym prawem reprezentowania interesów Euroregionu,
- **rotacji**, tzn. zmiany miejsc organizacji i przeprowadzenia różnych inicjatyw, spotkań, itd.

Podstawy **finansowania działalności** Euroregionu Glacensis są podobne jak w innych obszarach transgranicznych. Partnerzy współpracy euroregionalnej gromadzą środki na swoich kontaktach narodowych. Źródłami środków finansowych na działalność Euroregionu są:

- składki członkowskie
- wpłaty ze środków własnych poszczególnych Euroregionów
- dotacje
- środki pomocowe
- darowizny
- inne źródła finansowania.

Obie strony mają dostęp do informacji dotyczących dysponowania funduszami Euroregionu.

Wymiana partnerska NIEpełnosprawnych
Dzierżoniów - Lanskroun

Euroregionalny
Bieg Narciarski

Zawody narciarskie
Jamrozowa Polana

Nauka języka polskiego
przez czeskich partnerów

Zawody MTB Kłodzko

Lato Jaskiniowców w Kletnie

■ ■ ■ ■ ■ **Pierwszy budżet** polskiej części euro-regionu w 1996 roku w pozycji dochody wynosi 21033,16 zł. Rekordowe dochody budżetu polskiej części euroregionu w 2010 roku wyniosły 6 082 593,56 zł.

Łączne dochody polskiej części euroregionu w latach 1996 – 2011 (stan na sierpień) wyniosły 15 621 591,22 zł z czego 81,2 % stanowią dochody zewnętrzne. ■ ■ ■ ■ ■

Partnerstwa gmin i instytucji

Wewnątrz Euroregionu istnieje 49 porozumień i umów partnerskich pomiędzy samorządami, w ramach których realizowane są najcenniejsze - oddolne inicjatywy. Budowanie partnerstw stanowi priorytet w działalności obu stowarzyszeń. Czasami partnerstwo dotyczy samorządów, czasami instytucji jak stowarzyszenia, kluby sportowe, szkoły czy ochotnicze straże pożarne. Odmienność struktur samorządowych wykreowała nowe typy partnerstwa. Powstałe po reformie Mikroregiony w Republice Czeskiej, grupujące kilka samorządów, są bardzo dobrymi partnerami współpracy dla polskich gmin wiejskich, dla których pozyskanie partnera było dotychczas istotnym problemem.

Na bazie kontaktów partnerskich opracowywane są wspólne wnioski do programów pomocowych, realizowane transgraniczne projekty, organizowane wydarzenia kulturalne, sportowe i turystyczne czy realizowane są projekty inwestycyjne.

Cyкло Glacensis

■ ■ ■ ■ ■ Cykliczne imprezy transgraniczne:

- Od 1990 roku na przełomie września i października odbywają się **Polsko - Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej „Bądźmy rodziną”** - największa impreza kulturalna na pograniczu polsko - czeskim.
- **Orlicko-Kłodzki Festiwal Organowy** - 11 edycji jesienno-wiosennego wydarzenia dla miłośników muzyki poważnej

W 2011 roku odbywają się dziesiąte edycje dwóch transgranicznych wydarzeń:

- **Cyкло Glacensis** - rowerowego zlotu członków euroregionu,
- **Konferencja kłodzko** - orlicka - inicjatywa poświęcona przede wszystkim planowaniu przestrzennemu ■ ■ ■ ■ ■

Najmłodzi w Jugowie na partnerskim spotkaniu

Wsparcie programów Unii Europejskiej

W Euroregionie Glacensis największe znaczenie miały cztery programy pomocowe Phare Unii Europejskiej:

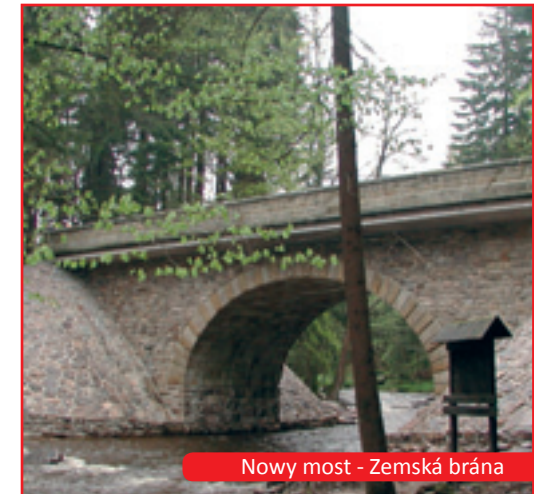
- **Phare CREDO**
- Program Współpracy Przygranicznej **Phare CBC**
- Inicjatywa Wspólnotowa **INTERREG III a**
- **Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej** Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska 2007 -2013

Przygoda Euroregionu z unijnymi pieniędzmi rozpoczęła się od programu PHARE CREDO. W aspekcie strategii przedakcesyjnej, program wnosił wkład w proces decentralizacji i przekazywania (wzmocnienia) władzy na szczeblu lokalnym w krajach CEC poprzez promowanie działań na szczeblu lokalnym, potwierdzonych zaangażowaniem lokalnym i realizowanych w ramach lokalnych strategii. Program Phare CREDO był elementem tzw. przetarcia się przed kolejnymi inicjatywami. Wskazał kierunki współpracy i zapotrzebowanie beneficjentów na wsparcie konkretnych przedsięwzięć. Władze państwowe powierzyły przy akceptacji Komisji Europejskiej organizację i obsługę Programu Unii Europejskiej Phare CREDO dla pogranicza polsko - czeskiego Biurom Euroregionu Glacensis. Czeska strona uczestniczyła we wdrażaniu programu od rundy pilotażowej, natomiast polska strona włączyła się w ten proces od głównej rundy programu. Skuteczna promocja spowodowała, że pogranicze polsko - czeskie okazało się najaktywniejsze w całym Programie, w którym uczestniczyło 36 regionów granicznych Europy Środkowej i Wschodniej.

Kolejnym etapem było uruchomienie na pograniczu programu Phare Cross border co-operation (CBC). Funduszu Małych Projektów, którym Euroregion na własnym obszarze zarządzał służył realizacji małych projektów (tzw. „miękkich”) dotyczących sfery społecznej (np. inicjatyw kulturalnych, sportowych, naukowych). W tym procesie od początku pomagała Euroregionowi jednostka wdrażająca program – Władza Wdrażająca Program Współpracy Transgranicznej Phare Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwo Rozwoju Regionalnego RCZ. Program Phare CBC na pograniczu polsko-czeskim uruchomiono w 1999 roku a jego realizacja trwała do 2006 roku. Dzięki realizacji kilku transz programu i obsługi 181 projektów, uzyskaliśmy niezbędne doświadczenie wraz z beneficjentami pod kątem nowych inicjatyw. Wzmocniliśmy się również instytucjonalnie.

Droga Božanov - Radków

Nowy most - Zemská brána

Kompleks basenów w Meziměstí

Oczyszczalnia w Międzyzylesiu

Kompleks sportowy w Mieroszowie

Zmodernizowana droga nr 8 Duszniki - Lewin

Choć zapewniony został instrument finansowy dla wsparcia transgranicznych inicjatyw z jednej strony, z drugiej ciężar utrzymywania bieżących kontaktów został przerzucony na samorządy członkowskie, a stowarzyszenie wspierając je finansowo i realizując własne inicjatywy dla całego obszaru wsparcia, postawiło największy nacisk i zaangażowało się wdrażaniu programów pomocowych UE ukierunkowanych na współpracę transgraniczną.

Podobne cele oraz strukturę zarządzania miał uruchomiony w połowie 2005 roku **Fundusz Mikroprojektów Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIa Czechi - Polska** w Euroregionie Glacensis. Już w pierwszym naborze beneficjanci z obszaru Euroregionu udowodnili swoje doświadczenie i zbudowane z czeskimi partnerami kontakty wypracowane podczas realizacji małych projektów w ramach Phare CREDO oraz Phare CBC składając największą liczbę wniosków na całym pograniczu. W ramach programu do obu sekretariatów Euroregionu wpłynęło 279 propozycji projektów, z których uznanie Euroregionalnego Komitetu Sterującego znalazło 128 projektów na łączną kwotę wsparcia ponad 1,5 mln euro. Program zakończono w 2008 roku.

W kolejnym etapie euroregion intensywnie włączył się w prace nad przygotowaniem wsparcia pogranicza w ramach tzw. Celu 3 Polityki Wspólnoty - Europejskiej Współpracy Terytorialnej w okresie 2007–2013. W efekcie nowy instrument ponad trzykrotnie zwiększył dostępność środków finansowych dla beneficjentów mikroprojektów i umożliwił realizację faktycznie wspólnych projektów podmiotów partnerskich po obu stronach granicy. Dziedziny wsparcia i osie priorytetowe przyjęte w dokumentach programu obowiązujące w ramach całego POWT RCz- RP 2007-2013, dotyczą jednocześnie Funduszy Mikroprojektów, łącznie z możliwością realizacji mikro inwestycyjnych projektów czego przykładem mogą być wieże widokowe czy modernizacje dróg dojazdowych do granicy. Poprzednie doświadczenia wskazują, że podejście fundusze stanowi skuteczny mechanizm na rzecz wspierania przedsięwzięć o niewielkim zakresie, umożliwiając elastyczne wykorzystywanie środków na wspieranie projektów o niewielkich budżetach, jednak pod względem ich znaczenia bardzo korzystnych dla nawiązywania i pogłębiania kontaktów pomiędzy partnerami z obu części granicy.

O ile w przypadku małych projektów możemy mówić o bezpośrednim zaangażowaniu w ich wdrożenie struktur Euroregionu, o tyle w przypadku dużych projektów rola Euroregionu polega na inicjowaniu ich wspólnej realizacji bądź lobby regionalnych inicjatyw

na forum międzyrządowym. W ramach dotychczasowych instrumentów przedakcesyjnych skierowanych na współpracę transgraniczną oraz Programów wdrażanych po akcesji, w ramach tzw. dużych projektów na obszarze euroregionu zrealizowano bądź jest w trakcie realizacji 140 projektów. W większości projekty dotyczą infrastruktury turystycznej (np. wieże widokowe, trasy rowerowe, narciarskie), projektów promocyjnych i kulturalnych (np. promocja twierdzy na pograniczu) czy współpracy straży pożarnej czy policji (programy bezpieczeństwa zakup samochodów bojowych, terenowych). Jednak grupą projektów najbardziej zauważalnych z pewnością są inwestycje z zakresu ochrony środowiska (programy przeciwpowodziowe, kanalizacja czy oczyszczalnie w Mieroszowie, Ścinawce Średniej, Międzyzylesiu, Bystrzycy Kłodzkiej), a przede wszystkim projekty modernizujące układ komunikacyjny. Wśród tych inwestycji warto wspomnieć o budowie pasów wolnego ruchu na odcinku Lewin Kł. – Duszniki Zdrój na drodze krajowej nr 8, modernizacji drogi wojewódzkiej nr 389 na odcinku Przeł. Polskie Wrota – Mostowice, modernizacji drogi Lewin Kł. – Deštné v Orlických horách, Pastviny - Mladkov czy drogi na odcinku Deštné v Orlických horách – Mladkov wzdłuż granicy państwowej.

Tabela prezentująca wsparcie obszaru euroregionu z programów współpracy transgranicznej

Nazwa programu	Liczba projektów	Kwota wsparcia w EUR
Phare CREDO	11	538 676*
Phare krajowy 1997 - przejście w Międzyzylesiu	1	3 000 000
Phare CBC - duże projekty	11	18 944 264
Phare CBC - małe projekty	181	1 180 393
PIW INTEREG IIIA - małe projekty	190	1 571 592
PIW INTEREG IIIA - duże projekty	55	9 475 515
POWT 2007-2013 - małe projekty**	425	11 950 000
POWT 2007-2013 - duże projekty***	62	41 681 685
razem	936	88 342 125
w tym liczba zarządzanych przez euroregion	798	14 701 985

* wówczas obowiązywała waluta ECU

**program w realizacji – dane w zakresie ilości realizowanych mikroprojektów na 08.2011

*** program w realizacji – dane w 18 projektach dotyczą części budżetów projektów, w których uczestniczą partnerzy z obszaru euroregionu wraz z partnerami z innych części pogranicza

Droga 311 w Górach Orlickich

Droga 389 remont mostu - Lasówka

Droga nr 8 - pasy wolnego ruchu

Dawny wizerunek przejścia Kotle

Otwarcie ostatniego przejścia drogowego na Przel. Płoszczyna

Pierwszy podróżny przekraczający granicę bez odprawy

WYBRANE INICJATYWY OSTATNICH LAT

Przejścia graniczne - relikw przeszłości?

W dniu 4 czerwca 2007 w uroczystej oprawie z udziałem wielu ważnych gości otwarto drogowe przejście graniczne Nowa Morawa – Staré Město pod Sněžníkem, natomiast w październiku po ponad 10 latach starań dwa przejścia graniczne na szlakach turystycznych w Górach Białskich: Bielice – Papršek, Bielice – Nýžnerov. To ostatnie otwarte przejścia graniczne w historii euroregionu.

Przystąpienie do tzw. Strefy Schengen.

Uroczystości otwarcia granic – jednego z najważniejszych momentów w historii euroregionu, odbywały się na większości zamykanych przejść granicznych. Centralne obchody z udziałem parlamentarzystów, administracji rządowej, samorządowej oraz Straży Granicznej i Policji Granicznej ds. Cudzoziemców Republiki Czeskiej przy współudziale Euroregionu Glacensis odbyły się w nocy z 20 na 21 grudnia 2007 roku na zamykanym przejściu granicznym Kudowa Zdrój / Beloves. Bez problemów z dniem 21 grudnia powstały nowe miejsca do przekraczania granicy samochodem: Lutynia – Travna, Kocioł – Olešnice v Orlických horách oraz Niemojów – Bartošovice v Orlických horách, gdzie w tym dniu otwarto wyremontowany most.

Wizyty studyjne.

Członkowie polskiej części euroregionu mieli również możliwość podejrzania jak funkcjonuje Euroregion Bile Karpaty na granicy czesko – słowackiej podczas zorganizowanej przez czeskiego partnera 3 dniowej wizyty studyjnej w 2009 roku oraz Euroregionu Nysa w 2010 roku. We wrześniu 2010 roku zarząd Stowarzyszenia miał okazję zapoznać się z funkcjonowaniem Parlamentu Europejskiego oraz 3 istniejących EUWT na pograniczu francusko – belgijskim. Uczestniczył w spotkaniach z przedstawicielami Komisji Europejskiej oraz Komitetu Regionów. Wyjazd zorganizowany był przez Województwo Dolnośląskie. Wraz z wszystkimi euroregionami pogranicza polsko – czeskiego podczas szeregu partnerskich spotkań i wizyt partnerskich podjęliśmy decyzję o wzmocnieniu współpracy euroregionalnej na pograniczu i podjęciu działań na rzecz promocji naszego pogranicza oraz efektów rozwoju polsko – czeskich kontaktów.

Biuletyn Euroregionu Glacensis.

W latach 2006 – 2010 wspólnie redagowaliśmy biuletyn euroregionu informujący o wydarzeniach na

pograniczu – za projekt odpowiedzialna była strona czeska. Pod koniec 2010 roku ukazał się pierwszy numer redagowany przez stronę polską w zmienionej formule w ramach projektu dofinansowanego z Funduszu Mikroprojektów.

Wsparcie rozwoju turystyki.

Turystyka na przestrzeni funkcjonowania euroregionu okazała się najistotniejszą dziedziną współpracy biorąc pod uwagę zaangażowanie środków finansowych oraz ilość realizowanych projektów. W ramach szeregu projektów promocyjnych opracowano konspekty z mini historią Czech i Polski, zmodernizowano strony www, wydano dwie publikacje o pograniczu – „Wieże oraz punkty widokowe w Euroregionie Glacensis” oraz „Zabytki historyczne i sakralne w Euroregionie Glacensis”, wydano 7 map tras rowerowych pogranicza oraz mapę atrakcji euroregionu.

Kontynuowano oznakowanie tras turystycznych. Sztandarowy projekt oznakowania walorów turystycznych polskiej części Euroregionu Glacensis. Uzupełniono system o oznakowanie w gminie Kłodzko, Mieroszów i Bielawa, a także zmieniono lokalizacje tablic w Nowej Rudzie po budowie ronda. Obecnie na system składa się 65 tablic wizerunkowych oraz ok. 190 drogowskich. Dokończono oznakowanie tras rowerowych Gór Wałbrzyskich, Kamiennych oraz Sowich oraz zakończono oznakowanie Wzgórz Strzelińskich. System tras uzupełniono 16 tablicami informacyjnymi. System tras rowerowych rozbudowywany był również po czeskiej stronie. Moda na uprawianie narciarstwa biegowego, która przyszła do nas z Czech wygenerowała nowe projekty w zakresie nie tylko oznakowania lecz również utrzymywania tras narciarskich. Wzorem czeskich partnerów i we współpracy z nimi produkt rozwija się również po polskiej stronie tworząc sieć atrakcyjnych tras do narciarskich wędrówek.

Projekt EUROPEJSKIE UGRUPOWANIE WSPÓLPRACY TERYTORIALNEJ.

W związku ze zbliżającym się nowym okresem programowania 2014 -2020 i nowym instrumentem na rynku instytucji jakim jest Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej od 2008 roku zaczęto rozważać powołanie ugrupowania. Od rozmów w formule euroregionów Glacensis i Nysa w marcu 2009 roku do pierwszego spotkania potencjalnych założycieli EUWT – euroregionów Glacensis i Nysa, Woj. Dolnośląskiego, krajów: Kralovohradeckiego, Libereckiego, Ołomunieckiego i Pardubickiego 26 sierpnia 2010 roku we Wrocławiu, poprzez wiele spotkań, warsztatów i konferencji, określiliśmy cele wyjściowe EUWT oraz przystąpiliśmy wszyscy do opracowania strategii współpracy

Drogi wyremontowane - przejścia brak - Lutynia

Wieże oraz punkty widokowe Euroregionu

Trójmorski Wierch

Anenský vrch

Borówkowa

Wieża ciśnię pod Strzelinem

Jawornik Wielki

Křížová Hora w okolicy Červené Vody

Technika do tras narciarskich w Górach Bystrzyckich i Orlickich

na pograniczu. Ten nowy – najbardziej trans graniczny mechanizm pragniemy zbudować w taki sposób, aby jak najefektywniej osiągać cele rozwojowe pogranicza w oparciu o doświadczenie samorządów i instytucji pogranicza oraz potencjał tkwiący e europejskich regionach.

Barierzy współpracy ograniczające rozwój współpracy polsko-czeskiej na obszarze Euroregionu to:

- brak nowoczesnych rozwiązań komunikacyjnych przebiegających przez obszar euroregionu pozwalających na szybkie i bezpieczne włączenie się w europejski system dróg ekspresowych i autostrad oraz stwarzających możliwość dotarcia na obszar euroregionu, na którego obszarze znajduje się kilka destylacji turystycznych pozbawionych perspektyw na wzrost konkurencyjności w obliczu braku decyzji administracji rządowych o kontynuowaniu dróg ekspresowych i autostrad obecnie kończących się na wielkomiejskich ośrodkach,
- brak obwodnic miejskich ośrodków euroregionu – w szczególności miast: Náchod, Wałbrzych, Kłodzko, Dzierżoniów, Jaroměř
- wciąż niski poziom znajomości języka sąsiadów,
- małe budżety przygranicznych samorządów oraz coraz większa liczba zadań państwowych stawianych gminom co ma wpływ na ograniczanie ich aktywności,
- dekapitalizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej, postępujący zanik transportu kolejowego, zaniedbana bardzo gęsta sieć dróg lokalnych przewyższająca po polskiej stronie możliwości obecnych administratorów.

Przystań kajakowa na Nysie obok Barda - inwestycja w szlak wodny Nysy

Trasy nordic walking w Złotym Stoku

Kierunki i cele współpracy.

- Rozszerzanie grona partnerów współpracy polsko - czeskiej.
- Przygotowanie wspólnych projektów inwestycyjnych pod kątem środków w ramach programów trans granicznych w nowej perspektywie budżetowej UE 2014 - 2020 uwzględniających zwłaszcza odbudowę starych połączeń komunikacyjnych pogranicza, zapobieganie skutkom powodzi i poprawie bezpieczeństwa oraz rozwojowi infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

• Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania trans granicznych inicjatyw to z pewnością największy z sukcesów. Jednak jeżeli przeprowadzić by szczegółową analizę poszczególnych programów wspierających współpracę transgraniczną, to dojdziemy do wniosku, że najprościej skonstruowanym i najlepiej wdrożonym programem był Phare CREDO, w którym stosowane procedury opracowane były poza państwami korzystającymi z pomocy, a całością zarządzał międzynarodowy zespół ulokowany w centralnym sekretariacie w Pradze. Z każdym kolejnym programem obserwujemy wzrost wymaganych dokumentów, skomplikowania procedur i instytucji uczestniczących we wdrażaniu. Celem przywrócenia logicznych zasad udzielania unijnej pomocy powinniśmy dążyć do ograniczenia liczby instytucji, powstrzymania procesu komplikowania procedur wdrażania programów współpracy trans granicznej oraz systemu przekazywania płatności w programach. Tym samym celowe będzie przygotowanie dokumentów i opracowanie szczegółowych zasad wdrażania środków pomocowych w latach 2014 - 2020 przed rozpoczęciem programu, uniknięcie błędów popełnianych we wdrażaniu IW INTERREG IIIA i POWT oraz starania o nie dopuszczanie do zmian w trakcie trwania procesu wdrażania.

• Wzmocnienie instytucjonalne stowarzyszeń reprezentujących euroregion w postaci zintegrowania instytucji działających na rzecz rozwoju kontaktów międzynarodowych w jednej formule pod kątem profesjonalizacji działań w nowej perspektywie budżetowej UE 2014-2020, jak i pod kątem nowej formuły współpracy - EUWT.

• Szukanie nowych zewnętrznych źródeł finansowania związanych z formułą EUWT.

Spotkanie zespołu roboczego EUWT w Libercu

Powstałe studium dla budowy drogi ekspresowej S5-R43

Przejście Kamieńczyk - Mladkov spotkanie dotyczące planów modernizacji

Jedno ze spotkań euroregionów pogranicza